

Jul, fett og tette rør - en høytidshistorie fra virkeligheten

Hør episoden her

Jula er her, ribba den skal bli sprø, pinnekjøttet det legges til vann og sausen den sitter jo som man skal. Fettmengden oppi dette her, den er jo for å si det mildt ganske raus. Men visste du at noe av det som skaper mest trøbbel i jul, det er ikke svigermor eller pakkestress, det er nemlig matfett i rørene.

Du lytter til innbyggerdialogen, mitt navn det er Pål Hægland. I dag skal vi nemlig snakke om fett i rør, og det er alt annet enn fett hvis vi kan bruke et lite ordspill. Fordi det kan skje ganske mye nedi i rørene dine dersom du velger å skylle ned matfettet fra all julematen.

Da har jeg fått med meg fagoperatør Kim Sølvberg fra vann og avløp, velkommen til Innbyggerdialogen, Kim.

Tusen takk.

Først og fremst, hvorfor skal vi ikke skylle fett ned i rørene våre? Det er jo fordi at har skjedd matfett i møte med kaldt vann og kalde rører og salt, det herder.

Det er faktisk et fagtegn som heter saponifisering som gjør at dette her blir harde kaker og kan lage mye trøbbel for avløpet vårt. Ribbefettet er jo flytende når vi får det ut av ovnen, men det er jo ikke det så veldig lenge. Nei, det er det ikke.

Det er gjerne i hvert fall temperaturbetinget, hva som skjer med fett. Det skaper trøbbel for deg og dine folk, og til og med kan mulig ødelegge julekveld. Hva skjer sånn rent teknisk dersom det blir for mye fett i rørene? Nei, du får især kakedansen og sammen med andre ting som heller ikke skal i avløpet, så kan det lage propper.

Det er jo ikke spesielt hyggelig når vannet du får oppkommer i sluk og sånt, det begynner gjerne på kjellernivå, ikke sant? Du trekker ned toalettet og så går det ikke unna. Det er sånne opplevelser du får.

Det kan oppstå lokalt hos deg i eneboligen din eller i blokka di, men når det blir større områder så blir det ganske heftig hvis det er ute på det kommunale nettet.

For dere overvåker et ganske stort nettverk rundt omkring i kommunen av Rød, det er jo virkelig mange kilometer. Vi har jeg tror 540 kilometer eller noe sånt med overløpsrør i kommunen vår.

Mye av dette er jo ikke nytt, det er jo en overgivelse, så en del av rørsystemet er på stopp på en såkalt fast spyling.

Vi må rengjøre det etter en slags måltidsplan for å holde det åpent, for det er såpass dårlig hydraulikk i mye av de rørene at det blir problemer mellom rommet. Se for deg dette scenarioet, du skal ned i kjelleren for å hente nissekostymer og overraske unga, og så

kjenner du en lukt som er alt annet enn julete. Kan du si at gulvet er dekket av? Vi trenger ikke gå for mye i detalj på hva det er dekket av.

Hva skjer da? Hva må dere gjøre?

Da er det å ringe til VA-vakten. Eller egentlig aller først skal man ringe forsikringsselskapet sitt, det er egentlig det første. Ring gjerne til vann- og avløpsvakten også, og så vil vi ta en vurdering ut fra hvor du bor og om det er andre som har hemmet seg.

Så kommer vi og hjelper til, vi er absolutt. Men er det sånn at dette er forårsaket av en propp i et typ av kommunal nett, så ordner vi det, for å si det sånn. Men det kan jo også være lokalt i huset ditt, og da er det jo du som har problemer.

Det går heldigvis gjerne på litt forsikring og sånn, for å rette opp dette her. For det snakkes jo om det private nettet og det kommunale nettet. Hva er forskjell på de to? Det kommunale nettet, det er jo fellesskapet sitt ansvar og det som vi tar vare på.

Det private, det må vi ta vare på oss, så jeg som huseier må ta ansvar for min stikkledning. Men det som går over i kommunalt, så er det et kommunalt ansvar. Så det er klart, hvis det da ligger en propp der, som lager trøbbel på private eiendom, så er det også et kommunalt anliggende.

Sånn er det. Fordi at dette fettet, det fanger jo opp andre ting som ofte kan havne i rørene. Ja, det er en gode gamle, at det er bare bæsje og tiss og dopapir som skal i do.

Ingenting annet. Og det er jo masse løsninger på å unngå det, hvis vi vil. Og det er gode råd som fettvett.no for eksempel skriver mye om.

Tørke av stekepanna med papir, kaste det i matavfall. Det er helt greit å gjøre. Går i matavfallsposen.

Selvfølgelig også ting som må ikke lage for mye mat. Vi har ønsket å lage veldig mye mat, spesielt nå i jula, så skal vi fråtse litt. Så er det ikke plass til mer i kroppen enn det var før jul.

Det å prøve å unngå å lage for mye mat og tenke litt fornuftig sånn, det er et tips. Og så er det jo ikke bare vi menneskene som myter godt av denne maten, for det er nemlig noen som bor litt lenger ned i rørene, som virkelig har en høy tid rundt nå. De vil du ikke ha i huset ditt.

Nei, de vil ikke det. Der blir det julebord når det blir mye fett. Hvis fettkakene foresatt seg godt, så har de masse mat.

Det er jo en av de tre tingene som rottene trenger. Det er tilgang på mat og næring. Og så er det ly, og så er det vann.

De tre tingene på plass, så har de det fint. Så vi har fjernet tilgangen på mat, så vil de jo flytte eller bli borte. Ja, for de bor rett og slett ned i rørene, disse rottene.

Ja, det sies jo det at det er like mye rotter på en plass som det er mennesker. Så da er vi jo på, hvor mange er vi i kommunen nå? 60.000 pluss. Så det er mye rotter rundt omkring, må vi regne med.

Sikkert ikke noen folk vi tenker på rundt jul akkurat. Nei, en katt som lever under bakken. Nei, men man ser dem jo av og til, dessverre.

Har de tilgang til mat, så er de i nærheten. Sørg for å fjerne mat, og det gjelder jo også opp på bakkenivå. Frukt, innmaten etter ... Det er ikke noe pumpkin.

Gresskaret. Ja, gresskaret. Halloween og sånt, jeg har sett at man setter fram det, for jeg kan kanskje føle meg litt for alene.

Det er ikke lurt, altså. Kast i mat i hvert fall. Ja, for det er jo ... Det sies jo også at man kan bruke fett til å lage meiseboller og bruke med solsikkefrø.

Men det høres ut som kanskje ikke det er alltid, det lur seg. Nei, overmating av dyr er sjelden noe bra, for det blir jo da rottemat etter hvert. Så det å begrense seg der også, vi skal jo ta vare på disse småflodene våre, men det å begrense det og ha faste tider som man fyller på ute på flodebrettet for eksempel, eller henger opp og begrenser seg litt etter det, er en veldig lur ting i hvert fall.

Vi er jo en kommune som består av mange eneboliger, men det er jo også store blokker, og det er boligsamhengere og sånne ting. Da dukker jo sånn menneskelig egenskap som mange har, at de tenker, det er ikke så farlig hvis bare jeg gjør det. Nei, det er ikke så farlig hvis bare jeg skyller ned det fettete akkurat denne gangen.

Men tenker mange nok sånn, så blir det nok farlig. Ja, absolutt. Man skal ikke se på havløpssystemet vårt som en søppelplass på en måte, det er et transportsystem.

Det er jo helt fantastisk at vi faktisk kan gjøre alt vi trenger i leiligheten vår. Du kommer igjen på en vannvinning, og vi kan bli kvitt vannet igjen, og det går i rør til renseanlegg og sånt. Det er jo en fin sak egentlig.

Men å se på det som det transportsystemet er, det tror jeg er en smart ting å gjøre. Ja, så er det jo fellesskapets eiendom, så det handler jo et eller annet om å ta vare på våre ting. Ja, for det er alltid likehold av alle disse faste spylingene og uttrykkene som vi har.

Det går jo på fellesskapets regning. Så det er jo et økonomisk aspekt her også, selvfølgelig. Ja, for det kan få store konsekvenser.

Vi snakket om på en måte kloakken kommer opp, men det er jo langt flere konsekvenser som kan oppstå, og til syvende og siste kan det vel få skader på bygningen også? Ja, absolutt. Det er absolutt mulighet for det selvfølgelig, at det skal skade mer, og det forurenser jo. Så vi vil jo ikke ha dette her ute i naturen, ute opp av kommer og ned i bekker og sånt.

Det er grunnen til at vi har et lukket kloakksystem, for at ikke det skal komme noe ut, og helst ikke noe inn heller. Ja, for du vil vel ikke gå turen i romjul og kjenne umiskjennelig lukt av kloakk rundt deg? Nei, det er ikke noe trivelig. Dette koster oss jo ganske mye penger,

fordi rørene spiles jo uansett, men hver ekstra spyling er vel en ... Ja, vi snakker om millioner kostnader.

Jeg tror det er sånn, jeg har ikke noe tall for kommunen vår, det virker å komme noe anslag, men Trondheim kommune for eksempel, det skriver jo lett at dette koster flere millioner i året, faktisk, å ha en stor kommune. Det er liksom å ta vare på det i det hele tatt, og du nevnte jo noen ting, hva man kan gjøre å hive det i en boks, bare la det stå litt, for det tar jo ikke lang tid før det blir harsk. Nei, hvis man putter det på, som jeg har forstått på lokalt hos oss, så holder det igjen, så hvis dette kommer på for eksempel melkekartonger, så hvis man har mye fett, mye smult fett, og trenger å bli kvittet, så kan man ha det på kartonger, det leveres ikke av flasker, tror jeg, men så kan man levere det på deponi, og bli kvittet, og det koster jo ikke noe heller.

Men vi skal jo ikke gi folk dårlig samvittighet for å lage julemat, for det må vi fortsatt gjøre. Vi må prøve å rydde opp etter oss. Ikke helle fett i avløpet, det er det dummeste, det blir bare trøbbel, det gjør faktisk det.

For å oppfølge disse rådene her, så sørger du kanskje for det folk er mest opptatt av gjennom året, det er at den regningen som kommer i posten, den blir jo ikke all for stor. Ja, da sparer vi penger, vi gjør det, vi sparer systemet også, avløpssystemet. Men Kim, hva lager du til julemat? Ja, hva er det det blir hos oss? Det er tradisjonelt også, det er ribbe.

Det blir det nå i år også. Men alle de andre julemiddagene, for det blir jo gjerne flere, de er pinnekjøtt, det er favoritten hos oss. Men det er noen av de tradisjonelle ribba, som står på bordet.

Så i tillegg til surkål og rosenkål og ribbe og alt det andre, så bør kanskje matpapir og melkekartonger stå på andre listene enn før jul? Det kan være lurt å ha tilgjengelig og tørke papir, tenker jeg. Billig investering. Det blir billig investering, absolutt.

Kim, skal vi håpe at folk følger disse rådene og at dere kan feire jul og slippe å rykke ut på julaften? Det hadde vært noe nytt. Ja, det hadde vært veldig fint. Kim, det har vært en fornøyelse å ha deg med her.

Tusen takk for gode råd og tips. Men hvor kan folk finne flere råd og tips? Det kan du gå inn på kommunens hjemmesider. Søk i søkefeltet, rett og slett.

Hvis du søker fett eller fettvetten, så står det en del ting der. På kommunens hjemmesider. Gå inn på nordreFollo.no og søk på fett, så får du kanskje en litt fettere jul.

Takk for at du var med, Kim. Veldig hyggelig. Du har hørt på Innbyggerdialogen, en podkast i regi av Nordre Follo kommune.

Produsent og programleder er Pål Hægland, og ansvarlig redaktør er Morten Ellingsen. Dersom du har temaer du er opptatt av eller ønsker at vi skal ta opp, ta gjerne kontakt hos oss. Innbyggerdialogen finner du der du hører podkastene.